

Nr 227.

Av herr **Bogren**, *om anslag till nyodlingar och avdikningar.*

Ingen torde med fog kunna bestrida, att vår viktigaste angelägenhet för närvarande är att så långt det är oss möjligt utöka odlingen av brödsäd för att därmed säkerställa vårt folk mot hungersnöd, då vi genom omständigheter, över vilka vi icke råda, för folknärningen äro uteslutande hänvisade till landets egen produktion av livsmedel. Frågan gäller då genom vilka medel kan man säkrast nå målet: väsentligt utökad produktion av spannmål, rotfrukter och foderämnen i allmänhet? Flera medel och vägar äro för ändamålet föreslagna dels av regeringen, dels av enskilda motionärer vid årets riksdag. Samtliga dessa utvägar torde giva goda resultat, om de allvarligt beträdas. Men enligt mitt förmenande fylla de ej de befogade krav, som man i dessa exceptionellt svåra tider har rätt att ställa på staten och den enskilde jordbrukaren. Skall vårt folk skyddas mot brist och nöd, måste radikala kraftmedel tillgripas. Så sker för närvarande i vårt västra grannland, där osedvanligt stora anslag av staten beviljas för att dels högst avsevärt utöka landets odlade areal, dels förbättra den redan odlade jorden.

Hos oss finnas stora områden av mark, *som äro synnerligen lätt odlade*, men de ha fått ligga obrutna dels på grund av bristande arbetskraft, dels på grund av bristande företagsamhet hos jordägaren. Genom odling av dessa områden, de för kultur *lättast* tillgängliga, skulle landets åkerjord i väsentlig mån utökas.

Men ej nog med att lägga nya områden under plogen, man måste även se till, att de redan odlade fälten, äro i sådant skick, att de äro lämpliga för sädesodling. Utdikning och dränering fattas på ofantligt många fält i brist dels på armar och pengar, dels på bristande förståelse av dräneringens stora betydelse för skördarna.

Genom här antydda företag: nyodling av för odling särskilt lämplig mark och torrläggning av vattensjuk åker, skulle kunna vinnas avsevärt

utökade åkervidder för höstsådden innevarande år. Den enskilda företagsamheten är här otillräcklig, om ock av största betydelse. Arbetet måste forceras, och arbetskraften är så dyr, att lantmannen ej ensam kan bära kostnaderna för några större företag. Men likasom man vid 1917 års riksdag ansåg det vara ett statsintresse att säkerställa industrien mot befarad bränslebrist, så bör det vara ett statsintresse av minst lika stor betydelse att göra, vad göras kan för att säkerställa vårt folk mot hungersnöd. Där den enskilda företagsamheten är otillräcklig, måste staten ingripa, då det gäller samhällets vitala intressen.

Enligt mitt förmenande bör staten under de abnorma förhållanden, som framkallats av den innevarande kristiden, dels föreskriva, att *all* mark, vars beskaffenhet och läge gör den lätt tillgänglig för odling, under den stundande våren och sommaren skall odlas och beredas för höstsädesådd innevarande år och dels anslå medel att bestrida kostnaderna för denna odling helt eller delvis, med eller utan återbetalningsskyldighet för jordägaren. Flera vägar kunna här väljas. I tider, då staten tvingats att så väsentligt kringskära jordbrukarens handlingsfrihet och självbestämmanderätt, synes mig rättvist vara, att staten utan återbetalningsskyldighet bestrider kostnaderna för här ifrågasatta nyodlingar och jordförbättringar. Men anses detta i någon mån förnärma andra samhällsklassers rätt eller kunna medföra besvärande konsekvenser, skulle jag våga föreslå, att jordägaren förpliktigas att till staten under de närmaste 10 åren räntefritt återbetala hälften eller två tredjedelar av statens här gjorda utlägg. Samma synpunkter böra tillämpas i år, då det gäller utdikning av vattensjuk åkerjord.

Självfallet torde vara, utan att här påpekas, att den av mig föreslagna åtgärden kräver en vidlyftig organisation för att leda arbeten. Dock tager jag mig friheten påpeka, att vi i varje kommun äga en myndighet, väl ägnad att utgöra det grundläggande ledet i denna förvaltningsorganisation, nämligen kommunalnämnden. Denna sitter inne med den bästa sakkännenheten på hithörande områden. Kommunalnämnden bör äga rätt att med sig för ändamålet adjungera lämpliga personer. Att dessa likasom nämnden skall tillerkännas skäligen ersättning av statsmedel, torde ej kunna bestridas. Dessa nämnder böra sortera under en för varje län tillsatt nämnd, bestående av fullt sakkunniga personer. Länsnämnderna stå direkt under en av regeringen tillsatt centralmyndighet med säte i huvudstaden. Kommunalnämnden mottager av jordägarna förslag om odlings- och dikningsföretag; men äger själv initiativrätt, om jordägaren är försumlig eller likgiltig.

Uppgiften är alltså att genom nyodling och utdikning utvinna den största möjliga ökade areal för höstsådden 1918. De summor staten för detta ändamål offrar medföra varaktiga värden även för kommande tider. Varje nytvunnen åkerareal är en nationalvinst, vars värde väl motiverar stundens ansträngningar.

Det är vanskligt att här fixera det belopp staten för ändamålet bör anslå. Då Norges storting har för liknande ändamål anslagit, om jag ej är oriktigt underrättad, 27 miljoner kr., är väl 50 miljoner kr. det minsta belopp svenska riksdagen bör bevilja

Såvida riksdagen ansluter sig till det förslag jag här skisserat, torde Kungl. Maj:t nog låta utarbeta förordning, upptagande plan och villkor för arbetet, dess ledning, villkor för statsbidrag o. s. v.

Särskilt torde böra påpekas, att där enskild ägare till vattensjuk åker eller lätt odlingsbar mark försummar att härom göra anmälan till nämnden, bör denna äga rätt och skyldighet att på en sådan jordägares område låta utföra de odlings- och dikningsarbeten den finner av behovet påkallade. Det är att hoppas, att vi i en snar framtid få en för hela riket gällande effektiv vanhävdslag, som tryggar nu föreslagna nyodlingsarbetens framtida bestånd.

På grund av vad jag här i korthet anfört, hemställer jag,

att riksdagen behagade besluta att ställa ett förslagsanslag av 50 miljoner kronor till Kungl. Maj:ts disposition i och för uppodling av till åker väl belägen och lämplig mark samt avdikning av vattensjuk åker, vilka arbeten böra under nu stundande vår och sommar utföras i den ordning och mot de villkor, som av Kungl. Maj:t närmare bestämmas.

Stockholm den 26 januari 1918.

Oscar Bogren.
